

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ імені АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ
наукової конференції
за результатами роботи фахівців
Науково-дослідного інституту вивчення
проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України
за фундаментальними темами
у 2018 р.

(м. Харків, 26 березня 2019 р.)

Харків
«Право»
2019

УДК 343(477):001.89
МЗ4

*Рекомендовано до друку вченою радою
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України
(постанова № 4/3 від 17 квітня 2019 р.)*

Редакційна колегія:

*В. С. Батиргареева (співголова редколегії),
В. І. Борисов (співголова редколегії),
Д. П. Євгєєва (відповідальний секретар редколегії),
В. Я. Тацій, Л. М. Демидова, А. Ф. Степанюк, В. В. Голіна,
Б. М. Головкін, О. Г. Шило, В. Ю. Шепітько, П. Л. Фріс, С. С. Шрамко*

Відповідальна за випуск: *А. Є. Симкіна*

Відповідальність за достовірність даних несуть автори публікацій.
Точка зору редколегії може не збігатися з позицією авторів

Матеріали наукової конференції за результатами роботи фахівців
МЗ4 Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України за фундаментальними темами у 2018 р. (м. Харків, 26 берез. 2019 р.) / редкол.: В. С. Батиргареева, В. І. Борисов, Д. П. Євгєєва та ін. – Харків : Право, 2019. – 212 с.

ISBN 978-966-937-702-9

ISBN 978-966-937-702-9

© Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України, 2019

© Оформлення. Видавництво «Право», 2019

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО	9
----------------------------	---

СЕКЦІЯ №1 ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ДОКТРИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

<i>Демидова Л. М.</i> СУДОВА ПРАКТИКА ЯК ДЖЕРЕЛО СУЧАСНОЇ ДОКТРИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	12
<i>Борисов В. І., Демидова Л. М.</i> ДОКТРИНАЛЬНІ Й ПРАВАЗАСТОСОВНІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ВЛАСНОСТІ: ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВО- ПРАВОВОГО ВИСНОВКУ ЩОДО ЗМІСТУ ТЕРМІНА «СХОВИЩЕ», ПЕРЕДБАЧЕНОГО ЧАСТИНОЮ 3 СТАТТІ 185 КК УКРАЇНИ	16
<i>Борисов В. І., Демидова Л. М., Шепітько М. В.</i> ДОКТРИНАЛЬНІ Й ПРАВАЗАСТОСОВНІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ: ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВО-ПРАВОВОГО ВИСНОВКУ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 259 КК УКРАЇНИ	20
<i>Борисов В. І., Пащенко О. О.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ОЗНАКИ «МАЙНОВА ШКОДА У ВЕЛИКОМУ РОЗМІРІ» У ПРАВАЗАСТОСОВЧІЙ ПРАКТИЦІ: ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВО-ПРАВОВОГО ВИСНОВКУ ЩОДО КВАЛІФІКАЦІЇ УМИСНОГО ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ЧУЖОГО МАЙНА ЗА Ч. 2 СТ. 194 КК	24
<i>Борисов В. І., Євтєєва Д. П.</i> РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ «КАМКОРДИНГ» І «КАРДШЕЙРІНГ»: ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВО- ПРАВОВОГО ВИСНОВКУ ЩОДО ПЕРЕЛІКУ ПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 176 КК	26
<i>Гуторова Н. О., Житний О. О.</i> ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИМ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМ (НА ПРИКЛАДІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ФАЛЬСИФІКАЦІЮ МЕДИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ)	30
<i>Демидова Л. М., Пащенко О. О., Новікова К. А.</i> ДОКТРИНАЛЬНІ Й ЗАКОНОДАВЧІ ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУТУ АМНІСТІЇ: НАУКОВО-ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК НА ПРОЕКТ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АМНІСТІЮ У 2019 р.»	34

<i>Демидова Л. М., Шульженко Н. В.</i> ДОКТРИНАЛЬНІ, ЗАКОНОДАВЧІ Й ПРАВОЗАСТОСОВНІ ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНИМИ ФОРМАМИ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	37
<i>Демидова Л. М., Попович О. С.</i> ДОКТРИНАЛЬНІ Й ПРАВОЗАСТОСОВНІ ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ З ТЕРОРИСТИЧНИМИ ЗЛОЧИНАМИ: КВАЛІФІКАЦІЯ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ, ВЧИНЕНОГО УЧАСНИКОМ ЗЛОЧИННОГО ОБ'ЄДНАННЯ	40
<i>Світесва Д. П.</i> ЩОДО ФОРМ ПРЕДМЕТА ЗЛОЧИНУ ЗА СТ. 164 КК УКРАЇНИ (УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ АЛІМЕНТІВ НА УТРИМАННЯ ДІТЕЙ)	45
<i>Пауценко О. О.</i> ПОВНОТА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ – ОДНА ІЗ ДОКТРИНАЛЬНИХ ОСНОВ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ЗАБОРОНИ	49
<i>Новікова К. А.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ	53

СЕКЦІЯ № 2
ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ
ТА ПРАКТИКИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

<i>Степанюк А. Ф.</i> ЗАЛУЧЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ДО ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ПРАЦІ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗРІЗІ	58
<i>Яковець І. С.</i> ЗНАЧЕННЯ ОРГАНІВ ПРОБАЦІЇ У ЗАПОБІГАННІ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА	61
<i>Автухов К. А.</i> МАЙБУТНЄ ПРИВАТНИХ В'ЯЗНИЦЬ В УКРАЇНІ	65
<i>Гальцова О. В.</i> ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНТАКТІВ З РОДИНОЮ ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ	68
<i>Кутепов М. Ю.</i> СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНА РОБОТА З ЗАСУДЖЕНИМИ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЯК ЗАСІБ ВИПРАВЛЕННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ	72
<i>Костецька О. Я.</i> ДО ПИТАННЯ ЩОДО МЕТИ ПРОБАЦІЇ	76

СЕКЦІЯ № 3
СТРАТЕГІЯ ЗМЕНШЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ
ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

<i>Голіна В. В.</i> «КРИМІНОЛОГІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ» В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ	79
<i>Батиргарєєва В. С.</i> ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ РОЗРОБКИ ТА ЗАПРОВАДЖЕННЯ У МІСТІ ХАРКОВІ СТРАТЕГІЇ ЗМЕНШЕННЯ ПРАКТИЧНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ	82
<i>Колодяжний М. Г.</i> ПРІОРИТЕТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЧИННИКА ПРИ ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ МОДЕЛІ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ	87
<i>Шрамко С. С.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ	91
<i>Калініна А. В.</i> КРИМІНОЛОГІЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО В УКРАЇНІ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ	94
<i>Маршуба М. О.</i> ЩОДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СТРАТЕГІЙ «COMMUNITY POLICING» І ЗМЕНШЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ УЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ	97
<i>Кібальник С. О.</i> СТРАТЕГІЇ ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ПЕРЕПРАВЛЕННЮ ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН: ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ	99

СЕКЦІЯ № 4
КРИМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ПРИВАТНІЙ СФЕРІ

<i>Головкін Б. М., Новіков О. В.</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ	103
<i>Христич І. О.</i> ОЦІНЮВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ У ПРИВАТНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ	107
<i>Дзюба А. Ю.</i> УПРАВЛІННЯ КОРУПЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ	110

<i>Симкіна А. Є.</i> ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРОТИДІІ КОРУПЦІЇ В ПРИВАТНІЙ СФЕРІ	115
--	-----

СЕКЦІЯ № 5
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЯКОСТІ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

<i>Шило О. Г.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЯКОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-КОНТРОЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	119
<i>Глинська Н. В.</i> ЗАГАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ ЯК КОРЕКТНИЙ ВИМІР СУТТЄВОСТІ ПОРУШЕНЬ, ДОПУЩЕНИХ ПРИ УХВАЛЕННІ ПІДСУМКОВОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО РІШЕННЯ	122
<i>Москвич Л. М.</i> ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАНДАРТУ ЄДНОСТІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	125
<i>Назаров І. В.</i> ПРАКТИКА РОБОТИ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ ТА ОЦІНКА ЇЇ ЯКОСТІ	128
<i>Марочкін О. І.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВА НА АПЕЛЯЦІЙНИЙ ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	131
<i>Кленка Д. І.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЧИННОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В ЧАСТИНІ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	135
<i>Дунаєва Т. Є.</i> ВИЗНАЧЕННЯ ЗАХИСНИКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ ТА УКРАЇНИ	139

СЕКЦІЯ № 6
НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ЗМАГАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

<i>Шепітько В. Ю.</i> ПРОБЛЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗМАГАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	144
---	-----

<i>Шевчук В. М.</i>	СТАДІЙНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ТАКТИКО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ	147
<i>Авдєєва Г. К.</i>	СУДОВО-ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗМАГАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	151
<i>Гетьман Г. М.</i>	ПІЗНАВАЛЬНА СУТНІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ ТА ПРОБЛЕМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ОСОБУ НЕВІДОМОГО ЗЛОЧИНЦЯ	154
<i>Павлюк Н. В.</i>	ФІКСАЦІЯ ДОКАЗОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ СИСТЕМ 3D-ВІЗУАЛІЗАЦІЇ	158
<i>Соколенко М. О.</i>	ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ АЛГОРИТМІВ СЛІДЧИХ ДІЙ ЯК ЗАСОБІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	161

СЕКЦІЯ № 7
ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

<i>Фріс П. Л.</i>	КРИМІНАЛЬНА ІДЕОЛОГІЯ І КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА	164
<i>Козич І. В.</i>	ДЕЯКІ ДУМКИ З ПРИВОДУ РЕКОДИФІКАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ	168
<i>Медицький І. Б.</i>	КАТЕГОРІЯ «НАСЛІДКИ ЗЛОЧИННОСТІ» У КРИМІНОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ: ЗМІСТОВНЕ НАПОВНЕННЯ	171
<i>Микитин Ю. І.</i>	НОВЕЛИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІДНОВНОГО ПІДХОДУ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ	175
<i>Петечел О. Ю.</i>	БУЛІНГ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ	177
<i>Кернякевич-Танасійчук Ю. В.</i>	ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПЕРСОНАЛ ОРГАНІВ ТА УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ»	181

<i>Штіляревич В. В.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ, ВІДМІННИХ ВІД ПОКАРАННЯ, ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ ЛИТОВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	185
<i>Кадук С. В.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАСОБИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАТУРНИХ КОЛЕКЦІЙ	188
<i>Круль С. М.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ СЛІДЧОЇ СИТУАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ РОЗБОЇВ	192

СЕКЦІЯ № 8
ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВЦІВ
ІНШИХ ЮРИДИЧНИХ УСТАНОВ
ТА ПРЕДСТАВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

<i>Ємельянов В. П.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ УСУНЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ПЛУТАНИНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ	195
<i>Бабич А. О.</i> ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ НЕОБЕРЕЖНОГО СПІВЗАПОДІЯННЯ У КРАЇНАХ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ	197
<i>Квітка О. О.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОПЕРАТОРІВ БЕЗПІЛОТНИХ ПОВІТРЯНИХ СУДЕН	201
<i>Волков С. В.</i> КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ	204
<i>Байдалінова А. Ю.</i> ПОНЯТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІКТИМІЗАЦІЇ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЗАНЯТОСТІ ОСОБИ	206
<i>Пазій Б. А.</i> ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПОРУШЕННЯМ ПОРЯДКУ В'ЇЗДУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ТА ВИЇЗДУ З НЕЇ З МЕТОЮ ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ ІНТЕРЕСАМ ДЕРЖАВИ, ЯК АКТУАЛЬНА КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА	209

розгляді конкретного діяння здійснює індивідуалізацію відповідальності (рухаючи санкцію вправо-вліво по шкалі штрафних одиниць, враховуючи при цьому пом'якшуючі чи обтяжуючі обставини, особу винного і т.д.) і призначає остаточне покарання – наприклад, 850 ш.о. А в Загальній частині вказана шкала покарань: наприклад, 10 ш.о. дорівнює 1 день позбавлення волі, чи 2 дні обмеження волі і т.д. Суд на основі цього призначає конкретний вид і розмір покарання.

І на завершення. Принципи криміналізації/декриміналізації, пеналізації/депеналізації не повинні міститися в кримінальному кодексі. Вони повинні бути прийняті і узгоджені на рівні розробки Концепції реформування законодавства про кримінальну відповідальність.

І. Б. Медицький, к. ю. н., доцент, науковий співробітник навчально-наукової лабораторії дослідження проблем політики в сфері боротьби зі злочинністю НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сталіна НАПрН України

КАТЕГОРІЯ «НАСЛІДКИ ЗЛОЧИННОСТІ» У КРИМІНОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ: ЗМІСТОВНЕ НАПОВНЕННЯ

Сучасна кримінологічна література послуговується категорією «соціальні наслідки злочинності», розуміючи, при цьому, її неоднаково – і у якості синоніму терміну «ціна», «збиток», «втрати», чи надаючи їй самостійного значення. Ототожнення зазначених вище категорій відбувається або шляхом широкого тлумачення поняття «ціна» злочинності, або шляхом звуження терміну «соціальні наслідки». У першому випадку, до змісту «ціни» злочинності включається уся сукупність фактично заподіяної шкоди, яку змушені «віддавати», «оплачувати» держава, суспільство, громадяни, тобто те, що вони неминуче втрачають через існування злочинності. У другому випадку науковці звужують зміст соціальних наслідків злочинності до того обсягу шкоди, який може бути визначений, обчислений та підрахований¹.

¹ Афанасьєва О. Р. «Цена» преступности и проблемы ее исчисления. Проблемы укрепления законности и правопорядка: наука, практика, тенденции. 2012. № 5. С. 11.

Одні фахівці під наслідками злочинності розуміють шкідливі і небезпечні соціальні зміни, які виникають як результат вчинення окремих злочинів, а також існування злочинності як масового явища. Інші трактують досліджуване явище більш широко та розуміють його як «реальну шкоду, що заподіюється злочинністю, яка полягає у сукупності причинно пов'язаних із злочинними діями прямих та непрямих, безпосередніх та опосередкованих негативних змін (втрати, збитки і т.д.), яким, у кінцевому рахунку, піддаються соціальні (економічні, моральні, правові і ін.) цінності, а також сукупність економічних та інших витрат суспільства, пов'язаних із організацією боротьби зі злочинністю та профілактикою злочинів¹. Варто погодитися із позицією М. М. Бабаєва та В. Є. Квашиса, які вважають термін «ціна злочинності» ідентичним поняттю «соціальні наслідки злочинності» лише у одному розумінні. У такому значенні вони «обидва відображають увесь об'єм соціальних деструкцій, викликаних злочинним діями: економічних, політичних, організаційних, психологічних, моральних і т.д.»²

В. В. Лунєєв визначає наслідки злочинності як величезну сукупну шкоду, спричинявану суспільним відносинам³.

З позиції Р. А. Сабітова, під наслідками злочинності необхідно вважати сумарну соціальну та несоціальну, пряму і непрямую шкоду, яку завдає злочинність⁴.

Г. А. Аванесов трактує соціальні наслідки злочинності як реальну шкоду (збитки, втрати), спричинявану злочинністю державі та суспільству. При цьому учений наполягає на тому, що поняття «наслідки» виступає найбільш узагальненим і, відповідно, охоплює поняття «збиток», «шкоду», «втрати» і т.д., які позначають шкоду для об'єкту захисту – суспільства, його членів, економіки держави, ідеології і т.д.⁵

С. В. Бородін оцінює наслідки злочинності як ознаку (властивість), частину, результат злочинності у цілому. Як ознака (властивість) злочин-

---

¹ Бабаєв М. М. Цена преступности: проблемы теории и практики. Российский криминологический взгляд. 2009. №2. С. 246.

² Бабаєв М. М., Квапис В. Е. Социальные последствия преступности: методологические и прикладные проблемы. Научный портал МВД России. 2010. №1(9). С. 4.

³ Лунєєв В. В. Социальные последствия, жертвы и цена преступности. Государство и право. 2009. №1. С. 37.

⁴ Сабитов Р. А. Криминологические проблемы исследования последствий преступности. Юридическая наука и правоохранительная практика. 2014. №4(30). С. 80.

⁵ Аванесов Г. А. Криминология. 2-е изд. перераб. и доп. М. : Акад. МВД СССР, 1984. С. 178–179.

ності наслідки характеризуються суспільною небезпекою та протиправністю, що дає можливість виокремити їх серед інших наслідків людської життєдіяльності. Як частина злочинності наслідки виступають її складовим елементом, нерозривно пов'язаним із діями (бездіяльністю) злочинців. Як результат злочинності наслідки демонструють її підсумок, який свідчить про розміри завданої суспільству та громадянам шкоди¹.

Розглядаючи соціальні наслідки злочинності у широкому змісті, А. Л. Сітковський включає у це поняття не тільки шкоду, зумовлену злочинністю, але і всі вимушені затрати суспільства з метою запобігання правопорушенням, здійснення боротьби зі злочинами, мінімізації спричиненого ними збитку і т.д.²

До соціальних наслідків злочинності В. Д. Малков відносить реальну шкоду, спричинявану злочинністю суспільним відносинам, яка полягає у сукупності негативних наслідків у результаті вчинення злочинів, а також у економічних та інших витратах суспільства, пов'язаних із боротьбою зі злочинністю³.

На думку О. Р. Афанасьєвої, соціальні наслідки злочинності – це «соціально-правове, історично мінливе явище, що являє собою неусувну сукупну реальну шкоду, спричинявану злочинністю у зв'язку із вчиненням злочинів та організацією протидії злочинності особою, суспільством і державою»⁴.

Підтримуємо висловлену у літературі тезу про необхідність різної кримінологічної оцінки понять «наслідки» та «ціна» злочинності, які слід співвідносити між собою як загальне та одичне. Буквальне розуміння «ціни», як вартості того чи іншого товару, вираженої у грошових одиницях, передбачає, що вона обумовлюється та взаємно погоджується сторонами відносин у добровільному порядку. Умови щодо взаємності та добровільності при переході товару навряд чи можна сприйняти у відносинах

---

¹ Бородин С. В. Борьба с преступностью: теоретическая модель комплексной программы [Текст] : монография / гл. ред. В. Н. Кудрявцев ; Академия наук [АН] СССР. Институт государства и права. Москва : Наука, 1990. С. 61.

² Ситковский А. Л. Преступления против собственности и их социальные последствия. Человек: преступление и наказание. 2008. №3. С. 165.

³ Криминология: Учебник для вузов / Под ред. проф. В. Д. Малкова. 3-е изд., перераб. и доп. М.: ЗАО «Юстицинформ», 2008. С. 45.

⁴ Афанасьева О. Р. Социальные последствия преступности: понятие, признаки, показатели. Общество и право. 2013. №3(45). С. 185.

«злочинець↔жертва», коли правоохоронюваним благам та інтересам завдається шкода протиправним (агресивно-насильницьким, обманно-шахрайським чи іншим) та виключно одностороннім способом.

Остаточно пропонуємо підтримати використання у науковому обігові саме категорії «наслідків» злочинності як відповідного родового поняття (яке охоплює собою ціну, збитки, втрати, витрати, затрати); що є доволі різними й при цьому конкретними, здатними торкатися чисельних сфер життєдіяльності людей (політичні, економічні, фізичні, медичні, моральні, психологічні, сімейні, виробничі, технічні, організаційні, військові, наукові та інші наслідки). Наслідками злочинності слід вважати *абсолютну сукупність підсумкових змін, переважно негативного змісту, генерованих злочинністю для держави, суспільства, особистості фактом свого існування та розвитку (безпосередні наслідки); а також затрати на організацію боротьби зі злочинністю та запобігання злочинним проявам (опосередковані наслідки).*

Уявляється також можливим частково відійти від домінуючої у сучасній кримінологічній науці позиції фактичного ототожнення наслідків злочинності виключно із негативом, із шкодою (реальною, величезною, неусувною), адже виклик, кинутий суспільству злочинністю самим своїм фактом існування, детермінує і появу чинників нейтрального/позитивного характеру. Злочинність, нарівні із такими явищами глобального характеру як війни, стихійні лиха, економічні реформи і т.д., можна вважати каталізатором нових процесів та явищ у суспільстві. Вони, безперечно, є похідними від первинних наслідків – негативних змін та деформацій, наслідками так би мовити другого порядку, але їх наявність теж присутня. До прикладу, політика держави у сфері протидії контрабанді товарів може і повинна включати заходи, спрямовані на посилення конкурентоспроможності та якості діяльності вітчизняного виробника (за рахунок економічних преференцій, пільг у оподаткуванні, створенні робочих місць і т.д.). Необхідність протидіяти тому чи іншому виду злочинності (у тому числі засобами кримінально-правового впливу) вимагає внесення, з метою удосконалення, відповідних змін до чинного законодавства; стабільна та динамічна зміна будь-якого закону буде і повинна відігравати роль загальної превенції.